

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research design) แบบศึกษาสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง (two groups pre-post test design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับการเล่นิทานประกอบภาพการ์ตูนต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ป่วยเด็กวัยเรียนที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นโรคธาลัสซีเมีย ที่มารับการรักษาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง ตำบลโพนทอง อำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มประชากรที่ศึกษาโดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

1. อายุ 6-12 ปี เพศชายและเพศหญิง
2. รู้สึกตัวดีพูดคุยรู้เรื่อง
3. สามารถพูดฟังภาษาไทยและสื่อความหมายได้ดี ช่วยเหลือตนเองได้ ไม่มีภาวะแทรกซ้อนหรือติดเชือรุนแรง
4. ผู้ป่วยเด็กยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยและผู้ปกครองอนุญาตให้เด็กเข้าร่วมการวิจัย

การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับการเล่นิทานประกอบภาพการ์ตูน ผู้วิจัยได้คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันสำหรับการวิจัยกึ่งทดลอง (วรรณชนก จันทชุม, 2545) รายละเอียดดังนี้

$$n = \frac{(Z_{\alpha} + Z_{\beta})^2 2\sigma^2}{\delta^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

Z_{α} = ค่าปกติมาตรฐานที่ได้จากตารางการแจกแจงปกติ มาตรฐานที่สอดคล้องกับ α (Type I error)

Z_{β} = ค่าปกติมาตรฐานที่ได้จากตารางการแจกแจงปกติ มาตรฐานที่สอดคล้องกับ β (Type II error)

σ^2 = ความแปรปรวนของตัวแปรตาม

δ^2 = ผลต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตามระหว่างสองกลุ่มที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และยอมรับได้ทางคลินิก (Clinical meaningful)

การวิจัยครั้งนี้ต้องการสรุปความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรตาม หรือคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมียที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับการเล่นิทานประกอบภาพการ์ตูน ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ คะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมียที่ได้รับโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับการเล่นิทานประกอบภาพการ์ตูน เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมแล้วพบว่า ไม่มีงานวิจัยกึ่งทดลองที่ศึกษาพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคธาลัสซีเมีย ผู้วิจัยจึงได้ใช้ค่าคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของ พรศรี โบราณมูล (2546) ที่ศึกษาผลของโปรแกรมการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย มาใช้ในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง แทนโดยพบว่ามีความแปรปรวนของตัวแปรตาม = 2.46

และค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย = 2.69

$$Z_{\alpha} = \text{ค่า } Z \text{ ที่ระดับ } 0.01 = 1.282$$

$$Z_{\beta} = \text{ค่า } Z \text{ ที่ระดับ } 0.05 = 1.645$$

$$\delta = 2.46$$

ดังนั้น

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตรจะได้} \quad n &= \frac{(1.282+1.645)^2 2(2.46)^2}{(2.69)^2} \\ &= \frac{8.56(12.10)}{7.24} \end{aligned}$$

$$n = 14.31$$

ดังนั้นจึงต้องใช้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม อย่างต่ำ 15 ราย ในการทำวิจัยครั้งนี้ ตามหลักของโพลิตและฮังเกอร์ (Polit & Hungler, 1991) ที่กล่าวว่า ถ้าเป็นการวิจัยกึ่งทดลองควรมีตัวอย่างน้อยที่สุด 20 - 30 ราย ถ้ามีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่ม

ไม่ควรต่ำกว่า 10 ราย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นเป็นกลุ่มละ 15 รายรวมทั้งหมด 30 ราย แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 15 ราย และเนื่องจากคลินิกเด็กโรคธาลัสซีเมีย ที่มารับการตรวจรักษาที่หน่วยงานผู้ป่วยนอกศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง เปิดให้บริการสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จึงทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยการจับสลากเพื่อสุ่มหมายเลขของกลุ่มตัวอย่างไว้เป็น 2 กลุ่ม แล้วทำการสุ่มอีกครั้งเป็นการกำหนดว่าจะจะเป็นกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม

โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนประกอบด้วย คู่มือโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มที่อธิบายเกี่ยวกับวิธีการทำกิจกรรมของกระบวนการกลุ่ม ที่ประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม 3 ครั้ง โดยมีระยะเวลาในการจัดกิจกรรมกลุ่มครั้งละ 1 ชั่วโมง สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ติดต่อกัน 3 สัปดาห์ โดยการจัดกิจกรรมกลุ่มแต่ละครั้งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะเวลาสร้างสัมพันธภาพ

ขั้นตอนที่ 2 ระยะเวลาให้ความรู้และแก้ไขปัญหาพร้อมกันจะเป็นการให้ความรู้โดยการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเรื่องหนูดีคนเก่งดูแลตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 ระยะเวลาสิ้นสุดการทำกลุ่ม

- การเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูน

การเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเรื่องหนูดีคนเก่งดูแลตนเอง เป็นหนังสือการ์ตูนที่อธิบายเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย มีภาพและคำบรรยายประกอบ โดยใช้เป็นสื่อการสอนและแจกให้ผู้ป่วยเด็กนำไปทบทวนที่บ้าน ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วย เด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย ในเรื่องต่างๆ ได้แก่ เรื่องการรับประทานอาหาร การป้องกันการติดเชื้อ การป้องกันอุบัติเหตุ การออกกำลังกาย การนอนหลับพักผ่อน การมาตรวจตามนัด การรับประทานยา การสังเกตความผิดปกติต่างๆ ขณะได้รับการรักษา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

- แบบสัมภาษณ์พฤติกรรม的自我ดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ประกอบด้วย เพศ อายุ เป็นบุตรคนที่เท่าไรในจำนวนพี่น้องกี่คน ลักษณะครอบครัว ผู้ดูแลหลัก อาชีพบิดามารดา กำลังศึกษาชั้น ระยะเวลาที่ป่วยเป็นโรค ประสบการณ์ที่ได้รับการสอนและแนะนำเรื่องโรคธาลัสซีเมีย

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย ประกอบด้วยคำถามทั้งหมด 30 ข้อ แบ่งเป็นรายด้านดังนี้

การดูแลตนเองโดยทั่วไป ประกอบด้วยคำถามจำนวน 14 ข้อ

การดูแลตนเองตามระยะพัฒนาการ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 5 ข้อ

การดูแลตนเองเมื่อมีภาวะเบี่ยงเบนสุขภาพ ประกอบด้วยคำถามจำนวน 11 ข้อ

แบบสัมภาษณ์เป็นข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับให้เลือกตอบดังนี้

ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ผู้ป่วยเด็กไม่เคยปฏิบัติตามข้อความในประโยคนั้น ๆ เลย

ปฏิบัติบางครั้ง หมายถึง ผู้ป่วยเด็กปฏิบัติกิจกรรมนั้นบางครั้ง หรือนาน ๆ ครั้ง หรือน้อยกว่า 1-3 วันในหนึ่งสัปดาห์

ปฏิบัติบ่อยครั้ง หมายถึง ผู้ป่วยเด็กปฏิบัติกิจกรรมนั้นบ่อยครั้ง หรือเกือบทุกครั้ง หรือ 4-6 วันในหนึ่งสัปดาห์

ปฏิบัติทุกครั้ง หมายถึง ผู้ป่วยเด็กปฏิบัติกิจกรรมนั้นทุกครั้ง หรือเป็นประจำ หรือ 7 วันในหนึ่งสัปดาห์

แบบสัมภาษณ์แต่ละข้อมีคำตอบให้เลือก 4 คำตอบ ผู้ตอบเลือกเพียง 1 คำตอบ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

3.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม

โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มนี้ เป็นโปรแกรมการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดกระบวนการกลุ่มของมาร์แรม ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยแนวทางจากการศึกษาดำรง เอกสาร วารสาร งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมีย และการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 15 คน และอาศัยขั้นตอนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในกลุ่มของมาแรม (Marram, 1978) แล้วนำมากำหนดโครงสร้างของโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม

- การเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูน

ภาพการ์ตูนเรื่องเมื่อหนูตีคนเก่งดูแลตนเอง ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาดำรง เอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมีย และการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 15 คน ที่มารับการตรวจรักษาพยาบาลที่ศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง และอาศัยแนวคิดทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเร็ม (Orem, 1995)

โดยนำกรอบการดูแลตนเองที่จำเป็นทั้ง 3 ด้าน เป็นแนวทางในการจัดทำ ได้แก่ การดูแลตนเองโดยทั่วไป การดูแลตนเองตามระยะพัฒนาการ และการดูแลตนเองตามภาวะเป็ยงเบนของสุขภาพ แล้วนำมากำหนดเป็นกิจกรรมการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเรื่องหนูนิดีคนเก่งดูแลตนเอง เป็นหนังสือการ์ตูนที่อธิบายเกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย มีภาพและคำบรรยายประกอบ โดยใช้เป็นสื่อการสอนและแจกให้ผู้ป่วยเด็กนำไปทบทวนที่บ้าน

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย

ซึ่งผู้วิจัยได้เนวกรอบทฤษฎีการดูแลตนเองของโอริเอ็ม การศึกษาจากตำรา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 15 คน และอาศัยแนวคิดทฤษฎีการดูแลตนเองของโอริเอ็ม (1995) โดยใช้ความต้องการดูแลตนเองโดยทั่วไป การดูแลตนเองตามระยะพัฒนาการ และการดูแลตนเองเมื่อมีภาวะเป็ยงเบนสุขภาพ

4. การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

4.1 ความตรงด้านเนื้อหา (content validity)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย คู่มือโปรแกรมเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเรื่องเมื่อหนูนิดีคนเก่งดูแลตนเอง ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วย

- อาจารย์พยาบาลด้านการพยาบาลโรคธาลัสซีเมีย ในเด็ก 2 ท่าน
- พยาบาลปฏิบัติการด้านโรคธาลัสซีเมีย ในเด็ก 1 ท่าน
- อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านให้ความรู้ในสถานบริการสาธารณสุข 2 ท่าน

ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิชุดเดียวกับที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา การจัดลำดับเนื้อหา รูปแบบและความเหมาะสมของเนื้อหา และความชัดเจนของการใช้ภาษา นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วนำ คู่มือโปรแกรมเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเรื่องเมื่อหนูนิดีคนเก่งดูแลตนเอง ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่มารับบริการตรวจรักษาที่คลินิกโรคธาลัสซีเมีย จำนวน 5 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการสอนตามคู่มือโปรแกรมเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม และการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเรื่องเมื่อหนูนิดีคนเก่งดูแลตนเอง และแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย นำไปปรับปรุงแก้ไขตามปัญหาที่พบ หลังจากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปตรวจสอบหาความเที่ยง

4.2 การตรวจสอบหาความเที่ยง (Reliability) α

การตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคลัลส์ซีเมีย ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เข้ารับการตรวจรักษาที่ศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง จำนวน 5 คน แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficiency) ดังนี้ วิลาวรรณ พันธุ์ฤกษ์และคณะ, 2535)

$$\alpha = \frac{k-1}{k} \left[\frac{S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α หมายถึงความเที่ยงของแบบสอบถาม
 K หมายถึงจำนวนข้อของแบบสอบถาม
 S_i^2 หมายถึงผลรวมจากความแปรปรวนของการกระจายของคะแนนในข้อคำถามต่าง ๆ
 S_t^2 หมายถึงความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด
 ได้ค่าความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์รวมทุกด้านได้เท่ากับ 0.898

5. วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ที่คลินิกเด็กโรคเรื้อรังศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 ทำหนังสือขออนุมัติต่อสาธารณสุขอำเภอบ้านแพ้ว และเจ้าหน้าที่ของศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกวันวันเสาร์ 10.30-11.10 น.

5.2 ทุกวันจันทร์ เวลา 08.30 -12.00 น. เป็นวันคลินิกเด็กโรคเรื้อรังศูนย์สุขภาพชุมชนโพนทอง ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อผู้ป่วยเด็กที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดจากทะเบียนประวัติผู้ป่วย และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด นำมาเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ซึ่งผู้วิจัยจะสุ่มโดยการจับฉลากไว้ล่วงหน้า จนกลุ่มตัวอย่างครบ กลุ่มละ 15 คน

5.3 กลุ่มควบคุม ผู้วิจัยแนะนำตนเอง พูดคุยเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเด็กและครอบครัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และกิจกรรมในการวิจัย ขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งอธิบายการพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยและผู้ปกครอง ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคลัลส์ซีเมีย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งแรก จากนั้นนัดกลุ่มควบคุมอีก 4 สัปดาห์เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคลัลส์ซีเมียครั้งที่สอง แล้วแจ้งให้ทราบถึงการสิ้นสุดการศึกษาแล้วกล่าวขอบคุณ

5.4 กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยแนะนำตนเอง พูดคุยเพื่อสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยเด็กและครอบครัว ชี้แจงวัตถุประสงค์และกิจกรรมในการวิจัย ขอความร่วมมือในการวิจัย พร้อมทั้งอธิบายการพิทักษ์สิทธิของผู้ป่วยและผู้ปกครอง ผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งแรก จากนั้นนัดกลุ่มควบคุมอีก 1 สัปดาห์เพื่อมาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนครั้งที่ 1 ระยะเวลาการจัดกิจกรรมครั้งละ 40 นาที โดยนัดมาในวันเสาร์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 3 สัปดาห์ต่อเนื่องกัน โดยผู้ร่วมกลุ่มเป็นกลุ่มเดียวกันตลอด 3 ครั้ง การจัดกิจกรรมกลุ่มแต่ละครั้งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ระยะเวลาสร้างสัมพันธภาพ เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกกลุ่ม และระหว่างสมาชิกกลุ่มด้วยกันเอง ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กฎระเบียบของกลุ่ม และบทบาทของสมาชิกกลุ่มให้ทราบ

ขั้นตอนที่ 2 ระยะเวลาแก้ไขปัญหาพร้อมกันและให้ความรู้ โดยมีการเล่านิทานประกอบภาพการ์ตูนเป็นสื่อให้ความรู้เรื่องเมื่อหนูตีคนแก่ดูแลตัวเอง ผู้วิจัยเป็นผู้เล่านิทาน และเป็นกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม หลังจากฟังนิทานจะมีการร่วมกันพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็นซึ่งกัน และกันเกี่ยวกับการดูแลตนเอง ค้นหาปัญหาเกี่ยวกับการดูแลตนเองและร่วมหาแนวทางแก้ไขปัญหา มีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่มคอยกระตุ้น เชื่อมโยงคำพูดของสมาชิกกลุ่ม ตอบคำถาม ให้คำแนะนำ และช่วยสรุปประเด็นสำคัญ

ขั้นตอนที่ 3 ระยะเวลาสิ้นสุดการทำกลุ่ม เป็นกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันประเมินผลตนเองเกี่ยวกับความรู้และสิ่งที่ได้รับจากการเข้ากลุ่ม การพัฒนาหรือการปรับปรุงพฤติกรรมดูแลตนเอง ความรู้สึกต่างๆที่ได้รับจากการเข้ากลุ่ม รวมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการเข้ากลุ่ม โดยผู้วิจัยให้คำแนะนำให้กำลังใจแก่สมาชิกกลุ่ม และนัดหมายเกี่ยวกับการทำกลุ่มครั้งต่อไป หลังจากนั้นสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมียครั้งที่สอง แล้วแจ้งให้ทราบถึงการสิ้นสุดการศึกษาแล้วกล่าวขอบคุณ

โดยมีโครงสร้างของโปรแกรมประกอบด้วย

1. ผู้นำกลุ่ม คือ ผู้วิจัย มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1.1 เอื้ออำนวยให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้รับความรู้สึกปลอดภัย (Security) มีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม (Belonging) มีความรู้สึกเป็นมิตรกับผู้อื่น (Companionship) ทั้งนี้ผู้นำกลุ่มจะต้องให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคน และตระหนักถึงความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

1.2 สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง มีชีวิตชีวา ทำให้สมาชิกทุกคนรู้สึกกล้าแสดงออก มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกและแนวทางในการแก้ปัญหา

1.3 สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกให้เกิดความรู้สึกเป็นมิตรเป็นกันเอง และเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

1.4 ดูแลความก้าวหน้าของการดำเนินงานของกลุ่ม ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้พร้อมทั้งประเมินผลความก้าวหน้าและแจ้งต่อสมาชิกในกลุ่มทุกครั้ง ที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

1.5 ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกตระหนักถึงปัญหา การสื่อสารที่ชัดเจน อาจซักถามย้อนกลับเมื่อไม่แน่ใจว่าสมาชิกมีความเข้าใจถูกต้องหรือไม่

1.6 เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านมนุษยสัมพันธ์ การสื่อสารที่ชัดเจน และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.7 สร้างทัศนคติที่ดีต่อสมาชิก ให้ความสำคัญกับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นสมาชิก หรือผู้อื่น มองทุกคนในแง่ดี เชื่อว่าทุกคนมีเหตุผล กล้าเผชิญความจริง นำเชื่อถือไว้วางใจได้ และสามารถพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีได้อย่างเต็มศักยภาพ เพราะความเชื่อและทัศนคติของผู้นำกลุ่มในรูปแบบเช่นนี้จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกลุ่มต่อไปได้

2 ผู้ช่วยผู้นำกลุ่ม คือ ผู้ช่วยผู้วิจัย เป็นพยาบาลวิชาชีพซึ่งผ่านการฝึกทักษะการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม มีหน้าที่ดังนี้

2.1 ช่วยผู้นำกลุ่มในการเตรียมกิจกรรม อุปกรณ์ สถานที่ และเตรียมสมาชิกในการเข้ากลุ่ม

2.2 ช่วยสนับสนุนผู้นำกลุ่ม ในการช่วยให้สมาชิกมีความรู้สึกเป็นกันเอง กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจเพื่อให้สมาชิกกลุ่มมีความมั่นใจ

2.3 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม การดำเนินงานและ พัฒนาการของกลุ่ม

2.4 สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างตามแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.5 ร่วมวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินการกลุ่ม เมื่อสิ้นสุดการทำกลุ่มในแต่ละครั้ง

3. สมาชิกกลุ่ม ผู้วิจัยจะต้องพิจารณาถึงความพร้อมของผู้ที่จะเข้าร่วมกลุ่ม ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และสร้างความรู้สึกว่าการกระบวนการกลุ่มสามารถช่วยให้เขาช่วยเหลือตนเองได้ สำหรับการศึกษานี้ได้กำหนดคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม

หน้าที่ของสมาชิกกลุ่มมีดังนี้

1) ร่วมกันแสดงความคิดเห็น เปิดเผยความรู้สึก และประสบการณ์ของตนเอง เพื่อให้สมาชิกกลุ่มคนอื่นๆ ได้รับทราบ

- 2) มีการซักถามพูดคุยรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ
- 3) ช่วยสนับสนุนความคิดเห็นเพิ่มเติม
- 4) พยายามค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหา ทั้งในส่วนที่เป็นปัญหาของตนเอง และปัญหาของสมาชิกคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

4. อุปกรณ์ในการทำกลุ่ม ประกอบด้วย ภาพการ์ตูนเรื่องเมื่อหนูตีคนเก่งดูแลตนเอง เนื้อหาสอดคล้องกับโปรแกรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ป่วยนำไปอ่านทบทวนที่บ้านและเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

โปรแกรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่มประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 ความรู้เกี่ยวกับโรคธาลัสซีเมีย

ส่วนที่ 2 ทบทวนความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมีย

ส่วนที่ 3 ทบทวนความรู้เรื่องโรคธาลัสซีเมีย

กิจกรรมที่ใช้ในกระบวนการกลุ่ม ผู้นำกลุ่มเป็นผู้กำหนดกิจกรรมกลุ่มทั้ง 3 ครั้ง โดยแต่ละครั้งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นระยะสร้างสัมพันธ์ภาพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นระยะดำเนินการเรียนรู้และแก้ปัญหาร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 เป็นระยะสิ้นสุดการทำกลุ่ม

6. จริยธรรมในการวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ก่อนดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้เขียนเอกสารยื่นเสนอเพื่อขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น เมื่อได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการแล้วจึงเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูล ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิผู้ป่วยเด็กและผู้ปกครอง โดยชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการเข้าร่วม หรือ ปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยตามความสมัครใจ โดยไม่มีผลกระทบต่อการบริการรักษาพยาบาลที่ผู้ป่วยเด็กยินยอมที่จะเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย และข้อมูลที่ได้รับจะถูกเก็บเป็นความลับโดยนำไปใช้ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ไม่มีการระบุชื่อ ที่อยู่ผู้ป่วย และเมื่อผู้ป่วยต้องการออกจากการเข้าร่วมการวิจัยสามารถทำได้ทันที แม้ว่าผู้วิจัยเก็บข้อมูลล่วงหน้าไปบางส่วน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยเด็กทั้ง 2 กลุ่มนำมาแจกแจงความถี่และร้อยละ

2. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบ ที่ กรณี 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (independent t-test)

3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยเด็กวัยเรียนโรคธาลัสซีเมีย ระหว่างก่อนการทดลองกับหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการทดสอบ ที่ กรณี 2 กลุ่มสัมพันธ์กัน (paired t-test)